

Publikacijos

NUSIKALTIMO ANATOMIJA: NEBAIGTA XIX AMŽIAUS BYLA APIE KNYGŲ VAGYSTĘ IŠ VILNIAUS UNIVERSITETO BIBLIOTEKOS

ARVYDAS PACEVIČIUS

Vilniaus universiteto Bibliotekininkystės ir informacijos mokslų institutas,
Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius, Lietuva
El. paštas: arvydas.pacevicius@kf.vu.lt

Knygų, kaip ir bet kokios kitos nuosavybės, pasisavinimą visuomenė preventyviai smerkia¹, viešina², o valstybė baudžia. XIX am-

žiuje Vilniaus universiteto (toliau – universitetas) bibliotekos (toliau – biblioteka) darbuotojai, kaip ir visos *Alma mater* akademinė bendruomenė, buvo priblokšti žinios apie neeilinę knygų vagystę: padedami bibliotekos sargo, kuris už paslaugas gavo vieną kitą rublį ir kepurę, kurią oriai dėvėjo net tardomas, vagys pasikėsino į vertingiausias rinkinius. Deja, 1823 metais įsisiūbavusi filomatų byla ir universiteto vadovybės kaita neleido išsiaiškinti visų ir / ar tikrųjų vagystės organizatorių bei užsakovų, tačiau metė šešėlį ant bibliotekos darbuotojų.

Istoriografijoje aptariamoji knygų vagystė tebelieka balta dėmė. Mat vienas pirmųjų bibliotekos istorijos tyrinėtojų Michailas Brensztejnus, taikliai pastebėjęs politinių ir idėjinių priešininkų siekimą pasinaudoti vagystės faktu ir sumenkinti bibliotekos prefekto Gottfriedo Ernesto Groddecko, Kazimiero Kontrimo ir kitų bibliotekos dar-

¹ Ašurbanipalo, Asirijos valdovo (VII a. pr. Kr.), bibliotekos Ninevijoje molinėje lentelėje buvo įrašyta: „Tą, kuris drįs išnešti šias lenteles, tegul nubaudžia savo rūstybėje Ašuras ir Belita, o vardas jo ir jo įpėdinių amžinai tebūnie pamirštas šioje žemėje“ [12, 9]; *Kijevo psalmyne* (XIV a.), Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės paizdininkio Abraomo Juzefovičiaus XVI amžiuje padovanotame Vilniaus Šv. Mikalojaus stačiatikių cerkvei, užrašytame prakeikime sakoma: „O jei kas norėtų tą knygą paimti iš šventovės į savo valdžią, tai <...> pašauktas į teisumą teiseina pasmerktas, <...> tebūna jo sūnūs našlaičiai, o žmona – našlė, <...> ir dar tekrenta ant jo visagalio Dievo prakeikimas <...> šiame pasaulyje ir būsimejame, ir per nepabaijamus amžius“ [16, 657].

² Meno vertybių vagysčių iš Lietuvos muziejų tyrimo būklės apžvalgoje užrašyta: „1998 05 31 Kupiškio r. iš A. Petrausko namo-muziejaus pavogtas kardas, durklas, šautuvas, **trys knygos**“ (paryškinta mano – A. P.) [17].

buotojų nuopelnus ją reorganizuojant, nesusipažinęs su pirminiais šaltiniais, pateikė vienpusišką, paremtą tendencingais ir netiksliais Stanisława Jundziłło atsiminimais, vagystės interpretaciją. Jos esmė – sistemiškai vogė vienas asmuo **Michałas** (paryškinta mano – A. P.) Zdzitowieckis ir, M. Brensztejno teigimu, „tai gali atsitikti ir dažnai atsitinka puikiausiai organizuotose viešosiose bibliotekose“ [5, 68]. Atkreiptinas dėmesys, kad pagrindinio nusikaltimo dalyvio vardas čia pateiktas neteisingas (tikrasis – Ignacas). Michałas Zdzitowieckis, gydytojas, universiteto medicinos studentas (nuo 1870 m. rugsėjo 18 d.), su knygų vagyste nebuvo susijęs. Toliau aptariamas ir publikuojamas K. Kontrimo parengtas dokumentas „Pažyma apie 1823 metų kovo 15 dieną pradėtą knygų vagystės iš universiteto bibliotekos tyrimą“ [20, 180–184] (toliau – pažyma) rodo, kad vagystė buvo ne tik sisteminga, bet ir organizuota, nes į ją buvo įtrauktas ne tik bibliotekos sargas ir (netiesiogiai) knygas pirkę, pardavinėję piliečiai bei tarpininkai, bet, kaip spėjo K. Kontrimas, ir kiti aukštesnio rango asmenys. Anot S. Jundziłłos, „rektoriant Twardowskiui (1822–1824) buvo pradėtas [knygų vagystės] tyrimas, tačiau atsižvelgiant į Grodecko ir jo pagalbininko Kontrimo [neveiklumą] greitai liovėsi, o iš pavogtų brangiausių veikalų nedaug tepavyko atgauti“ [5, 68]. Iš karto pažymėsime, kad, švelniai tariant, S. Jundziłłos kalbėjo netiesą, nes K. Kontrimo pastangomis, įsikūšus universitetui noriai talkinusiui Vilniaus policijos Pilies skyriaus inspektoriui Antoniui Moszyńskiui, buvo susigrąžinti 77 tomai

(38 pavadinimai) knygų, o nepavyko atgauti tik penkių veikalų (žr. publikuojamus A ir B knygų sąrašus).

Kultūros ir meno vertybių, knygų ir rankraščių vagystės, jų socialinė „anatomija“ yra svarbi ne tik nusikalstamumo, socialinės patologijos ar psichologijos, bet ir knygotyros, knygos ir bibliotekų bei skaitymo istorijos tyrimuose. Šiuo atveju aptariamasis vagystės atvejis tampa savotišku intarpu sociokultūriniame Vilniaus gyvenime, kultūros detale ar net reiškiniu³, rodančiu, kad Lietuvoje XIX a. pirmajame ketvirtyje formuojasi moderni visuomenė, kyla jos intelektualiniai ir skaitymo poreikiai, kuriems tenkinti pasitelkiamos netgi nusikalstamo pasaulio struktūros. Mat XVII–XVIII a. žinomi knygų vagysčių atvejai yra stereotipizuoti ar istoriografiniu požiūriu ideologizuoti [18, 75–88]. Todėl reikšmingos istoriko Vlado Sirutavičiaus išvalgos [22, 10] apie nusikalstamumo turinio kaitą, luominės visuomenės irimą ir transformaciją į naują, modernią, pilietinę visuomenę. Šios išvalgos atskleidžia horizontus tolesniems Lietuvos visuomenės vadinamųjų marginalinių grupių tyrimams [6; 21].

Publikuojamoji pažyma yra saugoma Lietuvos valstybės istorijos archyve, vadinamojoje Vilniaus universiteto bibliotekos administravimo 1821–1826 metais byloje [28; 20, 180–184]. Pažymos autorius buvo universiteto adjunktas ir bibliotekos prefekto padėjėjas (nuo 1805 m. birželio 30 d.) [25, 608], žinomas publicistas, Tado

³ Plačiau apie modernius nusikalstamumo istorijos tyrimus žr. [22, 9–17].

Kościuskos ir 1831 m. sukilimų dalyvis, vienas iš šubravcų, Vilniaus spaudos ir kt. draugijų steigėjų, Vilniaus universiteto Lietuvių kalbos katedros, Rytų kalbų instituto ir kitų neįgyvendintų projektų [3] rengėjas, „Uoliojo lietuvio“ ir kitų masonų ložių narys Kazimieras Kontrimas (1776–1836) [1; 10; 14; 24; 25]. Tapęs dešiniąja Bibliotekos prefekto G. E. Groddecko ranka, žinodamas svarbiausius bibliotekos reikalus, pažymoje, skirtoje bibliotekos ir universiteto vadovybei, jis atskleidė vertingų knygų vagystės aplinkybes, nurodė jos organizatorius ir vykdytojus, akcentavo nusikalstamos veiklos sistemingumą, pateikė siūlymų, kaip iš kaltininkų išieškoti patirtus nemenkus nuostolius. Gerai susipažinęs su bibliotekos fondų sudėtimi ir turėdamas administracinio darbo patirties (1803 m. reformuotame universitete tapo buhalteriu, 1808–1814 metais, neapleisdamas bibliotekos reikalų⁴, ėjo atsakingas universiteto sekretoriaus pareigas, rašė jo Kroniką⁵, o napoleonmečiu, nuo 1812 m. spalio 11 d., dirbo Policijos komitete [25, 608–609]), K. Kontrimas publikuojamoje pažymoje atsiskleidžia kaip puikus analitikas, išnarpliojęs netradicinio tais laikais nusikaltimo anatomiją. Mat vagystės organizatoriai ir dalyviai, be aklo troškimo pasipelnėti, privalėjo orientotis knygų rinkoje ir grobė vertingiausius,

brangiausius ir paklausiausius veikalus. Apie tai byloja pažymos pabaigoje pateikti knygų sąrašai ir nurodytos apytikslės jų kainos (žr. A ir B knygų sąrašus).

Pažyma rašyta 1823 m. rugsėjo 30 d., t. y. praėjus vos daugiau kaip pusei metų nuo tyrimo pradžios ir kilus klausimų apie vagystės mastą ir patirtą žalą. Pažymos atsiradimo aplinkybes atskleidžia kitas dokumentas, saugomas aptariamoje byloje, – tai K. Kontrimo ranka, bet G. E. Groddecko vardu 1823 m. lapkričio 14 d. rašytas raštas Universiteto rektoriui [28, 209]: „Atsiliepdamas į mano š. m. kovo 15 d. pranešimą tarpininkaujant mano padėjėjui ponui adjunktui Kontrimui apie pastebėtą Universiteto bibliotekos knygų vagystę, nusprendėte tuomet, Maloningasis Pone, kreiptis į Policiją ir, padedant Antrojo skyriaus inspektoriui Ponui Moszynskui, buvo sulaikyti bibliotekos sargas Janas Morawskis ir laikrodžių meistro mokinys Ignacas Zdzitowieckis. Pastarasis, tarpininkaujant kolegijos sekretoriui Justynui Zdzitowieckiui, tuomet iš skyriaus buvo paleistas, o didelę dalį brangių knygų, pavogtų padedant sargui, jis bibliotekai grąžino. Paskui iš skyriaus buvo paleistas ir sargas. Vėliau buvo nustatyta, kad ne visa žala bibliotekai atlyginta, o Ignacas Zdzitowieckis, gegužės 19 d. gavęs iš civilinio gubernatoriaus pasą nr. 431, kartu su Varšuvos vežiko⁶ Jano Janiszewskio žmonėmis išvyko į Varšuvą, kur šiuo metu yra laikrodžių meistro Draganowskio mokiniu. Tad akivaizdu, kad reikia inicijuoti formalų tyrimą tam,

⁴ 1805–1810 m. buvo sudarytas fundamentalus bibliotekos abėcėlinis katalogas, kurio vienas iš autorių buvo adjunktas K. Kontrimas [32, 80].

⁵ 1808 m. K. Kontrimui už vadinamosios Universiteto istorijos rašymą buvo išmokėta 200 rublių [4, 335].

⁶ Lenk. *furman*.

kad būtų atlyginta visa žala, taip pat teisėtai nubausti kaltininkai, kurių pėdsakai tyrimo metu gali nuvesti ir kur kas toliau <...>. Todėl turiu garbės Poną prašyti imtis teisinių veiksmų, kad pagrindinis kaltininkas Ignacas Zdzitowieckis tyrimui būtų pristatytas į Vilnių iš Varšuvos, užtikrinant, kad pakeliui nepasislėptų, o galimi jo bendrininkai Vilniuje anksčiau nesužinotų apie turintį prasidėti tyrimą“ [28, 209]. Taigi nurodyta kaltininko buvimo vieta ir keliama versija apie galimus bendrininkus ar knygų vagystės užsakovus.

Kodėl pažymą rašė K. Kontrimas? Būtų galima atsakyti paprastai: todėl, kad buvo didelis įvairių projektų, pranešimų, paprastai tariant, oficialių dokumentų rengimo meistras, mėgo šią veiklą ir tikėjo, kad ji gali atnešti naudos. Bet pažvelkime atidžiau, kuo užsiėmė K. Kontrimas bibliotekoje? Ogi ėjo tiesiogines pareigas, susijusias su finansine apskaita, ryšiais su knyginkais. Jis įtraukdavo naujai gaunamus teisės, ekonomikos, filosofijos, medicinos, gamtos istorijos, fizikos, matematikos veikalus iš kortelių katalogo į knygos pavidalo (abėcėlinį) katalogą, tvarkė atsiskaitymus su knygrišiais ir knygų pirkliais [32, 71]. 1823 metų kovą–rugsėjį K. Kontrimas neabejotinai ėjo pirmojo bibliotekos prefekto padėjėjo pareigas, nes jam buvo patikėta sąskaitų knyga ir kasa. Antai 1823 metų liepos 20 dieną prefektas G. E. Grodeckas, rengdamasis išvykti atostogų į kaimą, perdavė „adjunkto Kontrimo žinion sąskaitų knygą ir kartu su ja iš išlaidų sumos 432 sidabro rublius ir $\frac{3}{4}$ kapeikas“ [27, 4]. 1824 m. lapkričio 9 d. „prefekto padėjėjas“ K. Kontrimas, leidus rektoriaus

pavaduotojui, išvykdamas 29 dienoms į ponios Swięcickos dvarą Užnerio pavieta, bendradarbiams „paliko į biblioteką vedančio koridoriaus ir kabineto raktus, taip pat atidavė einamųjų reikalų raštus“ [27, 12]. Pažyinkite: 1825 m. balandžio 1 d. mirus nuo plaučių uždegimo Kijovcų dvare (Minsko gub.) prefektui G. E. Grodeckui, balandžio 15 d. iškvieštas eiti šių pareigų adjunktas Szymonas Żukowski „perėmė vadovavimą ir bibliotekos finansinės apskaitos knygą“ [27, 15]. Pažymėtina, kad K. Kontrimas taip pat rengė svarbių bibliotekai dokumentų projektus, kuriuos prefektas teikdavo universiteto tarybai. Prisimintinas ir istoriografijoje primirštas siūlymas K. Kontrimui 1818 m. užimti Varšuvos universiteto direktoriaus postą, bet šio siūlymo dėl nežinomų priežasčių šis nepriėmė [5, 65]; greičiausiai netenkino nubrėžtos administracinės kompetencijos ribos, nes, anot J. Lelevelio, K. Kontrimui buvo „siūloma pobibliotekininkystė“ (lenk. *podbibliotekarstwo*) [5, 135]. Taigi K. Kontrimas 1823 m. jau nebuvo tik „techninis darbuotojas“ (taip jį apibūdino G. E. Grodeckas tarnybos pradžioje [32, 70]), o administratorius, atsakingas už gyvybiškai svarbius bibliotekos veiklos barus, tarp kurių aptariamoje byloje reikšmingi yra tiek ryšiai su knygų prekeiviais, tiek bendros situacijos bibliotekoje, universitete ir Vilniaus visuomenėje, išmanymas.

Anot M. Brensztejno, tik po G. E. Grodecko mirties, t. y. 1825 m. gegužę, buvo sudarytas specialus bibliotekos revizijos, t. y. fondų patikrinimo, komitetas, tačiau apie jo veiklos rezultatus tikresnių žinių nesama

[5, 68]. Kyla klausimas, ar tikrai nebuvo imtasi jokių priemonių išstisus dvejus metus? Akivaizdu, kad reaguojama buvo, tačiau nueita ne bibliotekos vertybių apsaugos stiprinimo, o griežto administravimo ir reglamentavimo keliu. Universiteto taryba 1823 m. rugsėjo 9 d. priėmė nutarimą perkelti į biblioteką Laikraščių ir literatūros žurnalų skaityklą, o bibliotekos prefektas parengė atitinkamas taisykles ir rugsėjo 18 d. pateikė Tarybai [27,4]. Spalio 7 d. bibliotekos prefektas sukviėtė visus keturis padėjėjus į pasitarimą, kuriame: 1) aptartas klausimas apie būtinumą atnaujinti kovo mėn. pradėtą bylą apie knygų vagystę, nes visų knygų atgauti nepavyko, taip pat nuspręsta neatidėliojant pradėti visos bibliotekos reviziją; 2) nuspręsta nuo rytdienos, t. y. 1823 m. rugsėjo 8 d., atidaryti biblioteką skaitytojams, tuo tikslu parengtas atitinkamas skelbimas, kuris pakabintas ant bibliotekos durų⁷; 3) pripažinta, kad išduo-

dant knygas skaitytojams reikia imtis atsargumo priemonių ir nesistengti visuomet įtikti skaitytojų pageidavimams, bet remtis naujomis studentų priežiūros taisyklėmis [27,5] (universiteto rektorių bibliotekos prefektas apie šį posėdį informavo lapkričio 14 d.) [27, 6]. Tuojau pat (spalio 10 dieną) buvo paskelbtas bibliotekos prefekto įsakymas, draudžiantis išduoti ir skolinti į namus nesusijusias su studijomis knygas, su šiuo įsakymu buvo supažindinti visi bibliotekos darbuotojai [27, 5]. Lapkričio 5 d. gauti universiteto tarybos lapkričio 1 d. protokolo išrašai apie: 1) Periodinių leidinių laikymo bibliotekoje tvarkos patvirtinimą; 2) Laikinių taisyklių profesoriams skolintis iš bibliotekos knygas patvirtinimą [2, 5; 28, 202]. Lapkričio 5 d. patvirtintos griežtos periodinių leidinių laikymo Vilniaus imperatoriškojo universiteto bibliotekoje taisyklės, kurias G. E. Groddecko vardu K. Kontrimas buvo parengęs dar rugsėjo 18 d. [28, 205]. Akivaizdu, kad visos šios priemonės griežtinant knygų apskaitą, o ypač cenzūrą, siejasi su 1824 m. rugpjūčio 7 d. vadinamuoju nuosprendžiu filomatų byloje [2, 493–503], kuriame, be kita ko, nurodyta, kad universiteto studentai „knygų, prieštaraujančių krikščionių tikėjimui ir veikiančioms valdžios sistemoms <...>, ir paskaitoms nepriklausančių, neskaitytų ir namuose nelaikytų“ [2, 497]. 1824 m. sausio 20 d. metinei universiteto ataskaitai pateikta pažyma apie bibliotekos padėtį 1823 metais, kurioje apie knygų vagystę neužsimenama [28, 227]. Taigi minėtoji bibliotekos revizija užtruko dėl priežasčių, susiju-

⁷ Skelbimo turinys: *Dziś otwarcie Biblioteki dla czytelników. 1) Uczniowie Uniwersytetu mają wstęp do Biblioteki od godziny 3 do 5 po południu we wszystkie dni powszednie; w poniedziałki dla oznaczenia dzieł i dla wpisu, a w inne dni dla czytania. W innych godzinach uczniowie nie mają wstępu do Biblioteki. 2) Chcący być czytelnikami wpisywani będą do xięgi Czytelniczey przez dozorców bibliotecznych, za okazaniem Świadectwa Uczniowskiego danego od Uniwersytetu. Dla tegoż każdy uczeń ze świadectwem tem przychodzić ma, a inaczej niebędzie przyjęty do wpisu i na czytelnika. 3) Zaden z uczniów Uniwersyteckich nie ma przychodzić do Biblioteki bez mundurowego odzienia; 4) Uczniowie gimnazyalni nie mają wstępu do Biblioteki Uniwersyteckiej, to jest Biblioteka gimnazyalna osobna. Dnia 8 października 1823. Podpisano: G. E. Groddeck [28, 199].*

sių su universiteto ir bibliotekos vadovybės kaita, politinė situacija, ir buvo baigta po G. E. Groddecko mirties, bibliotekos prefektu 1826 m. gegužės 6 d. vietoj laikinai ėjusio pareigas Szymono Żukowskio tapus Ludwikui Sobolewskiui [5, 74].

Publikuojamas dokumentas svarbus kaip kontekstinės informacijos apie XIX a. pirmojo ketvirčio Vilniaus sociotopografiją, universiteto akademinę bendruomenę ir knygos kultūrą šaltinis. K. Kontrimas, visokeriopai rėmęs rektorių Józefą Twardowskį, studentų organizacijų veiklą ir gynęs filomatų vykstant procesams prieš juos, pats tapo susidorojimo auka – 1825 m. sausį jis kartu su profesoriais J. Leleveliu, Michału Bobrowskiu ir kt. buvo iš Universiteto pašalintas, jam atimta emeritūra, uždrausta gyventi Vilniuje. Taigi suprantama, kodėl prie klausimo apie knygų vagystę buvo grįžta tik po pusmečio, apie tai rašo pažymoje ir K. Kontrimas: „Paskui ši byla buvo pradėta vilkinti, o vėliau prasidėję ypatingi įvykiai universitete nukreipė dėmesį į kitus dalykus, ypač kai Ponas Rektorius nuo užimamų pareigų buvo nušalintas, o Ponas inspektorius Moszyńskiis įniko į kitus reikalus ir dažnai iš Vilniaus išvykdavo“ (žr. publikacijos p. 264). Taigi pažyma rašyta ką tik iš įkalinimo (buvo suimtas 1823 m. gegužės–liepos mėn.) į rektoriaus pareigas grįžusio J. Twardowskio, atitrūkusio nuo universiteto reikalų, prašymu, esant carinės vyresnybės nepasitenkinimui akademinė bendruomenė. Dera priminti, kad tuo metu, t. y. 1823 m. birželio 13 d., K. Kontrimas dovanuoja bibliotekai rankraštinių 1588 m. Lietuvos Statutą, kurį pats surado

1815 m. Koložos (netoli Gardino) bazilijonų abatijos cerkvėje [8, 18]. Bibliotekos dienyne yra pateiktas Statuto apibūdinimas: „tai rankraštis, ypač vertingas ir puikus, tiktai pradžioje, iš kraštų truputį apgadintas, o viduje trūksta kelių lapų“ [27, 3]. Vienas paskutiniųjų K. Kontrimo paminėjimų susijęs taip pat su 1825 m. kovo 21 d. dovanotomis knygomis, galimas daiktas, galutinai atsiveikinus su viltimis grįžti į Vilniaus universitetą: „P[onas] Kazimieras Kontrimas, universiteto adjunktas (paties prašymu anksčiau universitetui pateiktu iš tarnybos, taip pat ir pareigų bibliotekoje visiškai atleistas š. m. vasario 1 d.), atsiuntė dovanų bibliotekai spausdintų knygų 25 vnt., vertingų rankraščių – 3, senų Vilniaus politinių kalendorių (1791, 1794, 1799 metų) – 3, naujų 1810–1823 metų kalendorių – 10, Varšuvos senų [kalendorių] (1762–1793 m.) – 6, naujų nuo 1812 iki 1823 m. – 7, vokiškų – du, prancūzišką 1812 m. – vieną“ [27, 14]. (Visą K. Kontrimo dovanotų knygų sąrašą žr. [28, 292]). Taigi atsisveikino tiek su universitetu, tiek su asmeniniu knygų rinkiniu ar jo dalimi, rodančia dėmesį politiniams XVIII a. pabaigos–XIX a. pradžios įvykiams. Vėlesnės gyvenimo aplinkybės, ypač 1831 m. sukilimas, susies K. Kontrimą su Žemaitija.

Pradžią knygų vagystės tyrimui davė leksikografo Samuelio Bogumilo Linde's šešiatomis *Lenkų kalbos žodynas* (1807–1814), kurį, pagrobtą iš 7-ojo bibliotekos kabineto, mieste žydų (tarp jų ir žinomos knygininkų, turėjusių Vilniuje atikvarinį knygyną, Kinkulkinų [13, 277; 15, 52; 147] dinastijos atstovo Szłomos Ickowicziaus Kinkulkino)

pardavinėjama pastebėjo universiteto pedelis (moksleivių ir studentų tvarkos prižiūrėtojas), nuo 1822 metų birželio 29 d. tikrasis Teisės fakulteto studentas. Józefas Szetkiewiczzius. Sunorminęs rašomąją lenkų kalbą, S. B. Linde's *Žodynas* buvo labai brangus (kaip matyti iš publikuojamo dokumento, kainavo 36 sidabro rublius), tačiau vagis priviliojo dar ir autoriaus vardo populiarumas, veikalo paklausa (visi mokėsi rašyti taisyklingai) ano meto visuomenėje. Jozefas Frankas taip aprašo 1813 metų susitikimą su šiuo mokslininku: „Nenorėjau išvažiuoti iš Varšuvos, nesusipažinęs su garsiuoju filologu Linde, klasikinio lenkų kalbos žodyno autoriumi. Radau jį berašantį naują, nepaprastai svarbų veikalą. Jis ketino iš visų slavų kalbų sukurti vieną, bendrą, mokslinę kalbą, kurią suprastų ir rusai, ir lenkai, ir Bohemijos gyventojai, ir ilyriečiai, bent iš rašto, nes šių tautų kalbos ir dialektai artimi naujajai. Rusijai užkariavus Lenkiją, pono Linde's darbo reikšmė padvigubėjo“ [11, 412–413]. Tiesa, minėtas *Žodynas* buvo bene vienintelis filologijos sričiai priskirtinas pavogtas veikalas. Tačiau ir likusių vogtų knygų nomenklatūra svarbi tiek knygotyros, tiek mokslinės komunikacijos ir kultūrologijos požiūriu. Aki vaizdi vagių orientacija į puošnius (ir brangius) albumus su meno ražiniais, tarp kurių matome garsųjį pagal Silvestro D. Mirys'o piešinius parengtą veikalą *Romos Respublikos istorijos iliustracijos, palydėtos istorinių komentarų* (Paryžius, 1799–1800). Atspausstas ploname pergamente, iliustruotas Josepho de Lonqueilio, Emmanuelio De Ghen-to, Pierre-Charles'o Baquoy, Roberto De Launay graviūromis, kainavęs 60 sidabro

rublių ir 66,5 kapeikos ar net daugiau (žr. K. Kontrimo priedą B Knygų sąrašą), jis taip ir nesugrįžo į Bibliotekos fondus. Tarp kitų negrįžtamai prarastų vertybių minėtini: 45 sidabro rublius kainavęs Jeano-Marco Nattiero išleistas albumas *Liuksemburgo rūmų Galerija, nutapyta Rubenso, perpiešta Nattiero ir raižyta garsiausių grafikų* (Paryžius, 1710); 12 rublių ir 20 kapeikų kainavęs *Lenkijos, padalintos į provincijas ir vaivadijas, žemėlapis* (Paryžius; Londonas, 1772); Antonijaus Jussieu *Augalai, ištirti Prancūzijoje, Ispanijoje ir Italijoje* (Paryžius, 1714) ir kt. darbai, įvertinti iš viso 146 sidabro rubliais ir 86,5 kapeikos (žr. B Knygų sąrašą).

Lituanistiniu požiūriu svarbūs *Kunigaikštiskos Radvilų giminės atvaizdai* (Nesvyžius, 1758), kuriems pratarinę parašė Martinus Franciscus Wobe, o išraižė Herszas Leybowiczzius ir kt. Nors ši unikumą K. Kontrimo pastangomis pavyko susigražinti, per vėlesnes sumaištis ir bibliotekos dalijimus jis buvo prarastas, nes albumo šiais laikais neturi nė viena Lietuvos biblioteka⁸. Tarp pavogtų knygų matome ir garsiųjų Čelsio sodų Anglijoje direktoriaus Philipo Millerio (1722–1770), Karlo Linėjaus (Carl Linnaeus), vadinto „didžiausiu anų laikų sodininku“, veikalą *Augalų iliustracijos* (Niurnbergas, 1768). Vogtų knygų nomen-

⁸ Tiesa, albumas su 165 portretinėmis iliustracijomis, saugotas Vilniaus universiteto bibliotekoje, daugiau kaip po 100 metų buvo perleistas Rusijoje tuo pačiu pavadinimu *Icones familiae ducalis Radivilianae* (Sankt Peterburgas, 1875). Pirmosios laidos saugojimo vietas yra Lenkijos nacionalinė biblioteka, Prancūzijos nacionalinė biblioteka ir kt.

klatūra rodo, kad gamtos mokslų veikalai tarp Vilniaus akademinės bendruomenės ir jai artimų sluoksnių buvo populiarūs. Tarp jų minėtini: *Augalų istorija pagal Bauhiną* (Lionas, 1766), Mikalojaus Josepho Jacquino *Botanikos taisyklės* (Viena, 1764), Mathurino-Jacques'o Brissono *Ornitologijos aplankai* (Paryžius, 1760), Fabijaus Colonnos *Phytobasanos, arba augalų istorija* (Florencija, 1744), Antonijaus Battarros *Grybų istorija* (Fuentiae, 1755), François Alexandre'o Pierre'o de Garsault *Aplankai su augalų piešiniais* (Paryžius, 1764 arba 1767), Karlo Linėjaus *Svedijos gyvūnija* (Stokholmas, 1761) bei *Augalų rūšys* (Stokholmas, 1753), Joanno Francisco Seguieri'o *Veronos parkai* (Verona, 1745), Heinricho Friedricho von Storcho *Istorinė statistinė Rusijos imperijos panorama* (Leipcigas; Ryga, 1797–1803).

Tarp vogtų knygų pirkėjų ar net užsakovų minimi gydytojai (pavyzdžiui, medicinos studentas Augustovskis), tad nenuostabu, kad didesnę dalį pavogtų knygų sudarė medicinos veikalai: tai Stefano Blancardo (Blankaarto) *Medicinos žodynas* (Leipcigas, 1777), Hermano Boerhaave's *Medicinos paskaitos* (Leidenas, 1719–1731), Michaelio Richterio *Medicinos akušerijos praktikos sąvadas* (Maskva, 1810), Christiano Gothfriedo Grunerio *Fiziologija* (Halė, 1775), Gotfriedo Bidloo *Anatomijos chirurgijos pratybos* (Leidenas, 1708), Andreas Vesalijaus *Anatomija* (Amsterdamas, 1617), Samuelio Beimlerio *Namų gydytojas* (Leszno, 1749), Augiero du Fot Saucerotte⁹ *Akušerijos mokslas* (Vilnius, 1789), Johanno Friedricho Niemannio *Simbiotikonas* (Leipcigas, 1817),

Johanno Neanderio *Tabakologija, arba traktatas apie nikotiną* (Leidenas, 1622), Johanno Adamo Kulmo *Anatomijos lentelės* (Roma, 1748) ir kt. Išstis sąrašas knygų, kurias studijoms rekomenduodavo anuomet universiteto medicinos profesoriai.

Paklausūs buvo ir istorijos, meno, architektūros albumai, žemėlapiai, mokslinių pažintinių kelionių aprašymai. Be jau minėtųjų, tai Domenico Rossi'o *Senovės skulptūrų kolekcija* (Roma, 1704), neidentifikuotų autorių *Piešinio šviesa, Sibilių atvaizdai*, 1800 metų *Rusijos atlasas* ir 1780 metų *Prancūzijos žemėlapiai*, Gotliebo Konrado Storro *1781 metų Alpių žygis* (Leipcigas, 1784), Samuelio Georgo Gmelino *Kelionė per Rusiją* (Sankt Peterburgas, 1774). Išvardyti veikalai buvo nepigūs, tačiau vagiami dar ir todėl, kad potencialūs skaitytojai norėjo turėti juos namuose, o ne skaityti bibliotekoje, beje, prieinamoje ne tik akademeinei, bet ir Vilniaus miesto bendruomenei. Baigiant pavogtų veikalų aptarimą, atkreiptinas dėmesys, kad keli iš jų nėra tiesiogiai susiję su mokslu. Snobizmu, orientacija į prastą skonį, o ne mokslą, tegalima paaiškinti Benedykto Chmielowskio *Naujųjų Atėnų* (Lvovas, 1756) vagystę. Mat nors ir laikomas pirmuoju enciklopediniu leidiniu Lenkijos ir Lietuvos valstybėje, jis buvo perkrautas įvairiausių tariamai mokslinių žinių (pavyzdžiui, apie žydus, žudančius krikščionių vaikus) [19, 45–47]. O štai pavogtoji *Gdansko Biblija* (Gdanskas, 1632)¹⁰ signalizuoja du svarbius dalykus:

⁹ K. Kontrimo sąrašė nurodyta vertėjo į lenkų kalbą Josepho Bergerio de Lonchamps pavardė.

¹⁰ Neatmestina ir Amsterdamo 1660 m. laidos galimybė.

1) XIX a. pradžioje minėtoji *Biblija* tapo bibliofilne retenybe; 2) aptariamų laikotarpiu visuomenė (tam tikri jos segmentai) buvo sekuliarizuota ir praradusi viduramžiams būdingą dievobaimingumą, nebetikėjo sakralizuotais knygų užkeikimais, pragaro grasinimais tiek ilgapirščiams, tiek jų rėmėjams. Beje, *Bibliją* vagys K. Kontrimui sugrąžino, o 1824 m. lapkričio 11 d. biblioteka įsigijo jos dubletą (tiesa, be antraštinio lapo), kurį padovanojo kun. Platonas Sosnowskis, Vyriausiosios seminarijos prefektas [27, 9]. O štai aptiriamos knygų vagystės kaltininkui I. Zdzitowieckiui prisipažinti nepadėjo nei dvasinės pratybos, nei rekolekcijos Vilniaus misionierių vienuolyne, kur jis buvo nusiųstas atgailauti (žr. publikacijos p. 260).

PUBLIKAVIMO PRINCIPAI

Publikuojamas dokumentas skelbiamas originalo (lenkų) kalba, tekste paaiškinamos tik paleografinės jo ypatybės (marginalijos, intarpai ir pan.). Publikacijoje tekstas lenkų kalba teikiamas toks, koks šaltinyje, su norminant skyrybą, kurios XIX a. taisyklės skyrėsi nuo šiuolaikinių. Vertime į lietuvių kalbą teikiami platesni minimų asmenvardžių, vietovardžių, terminų komentarai. K. Kontrimo parengti du knygų sąrašai: A. *Sąrašas knygų, pavogtų universiteto bibliotekoje ir atgautų iš Ignaco Zdzitowieckio, nurodant grąžinimo datą*; B. *Sąrašas knygų,*

dėl kurių dingimo iš Universiteto Bibliotekos yra įtariamas Ignacas Zdzitowieckis, teikiami publikacijos gale, be vertimo į lietuvių kalbą, nes dauguma juose minėtų leidinių jau buvo aptarti. Knygų, leidinių pavadinimai rašomi kursyvu. Bibliografinis aprašas ir autorystė patikslinti remiantis VUB RS saugomu abėcėliniu bibliotekos katalogu [26], originalaus (lenkų kalba) teksto išnašos pradžioje nurodant minėto katalogo tomą ir puslapį, pavyzdžiui, BK 1, 506, BK 3, 62 ir pan. K. Kontrimo ir jo kolegų 1810 m. sudarytas abėcėlinis katalogas atspindi didesnę dalį pavogtų leidinių, kuriuos identifikuoti nebuvo sunku nei K. Kontrimui, nei XXI a. tyrinėtojiui, apie aplaidų katalogavimą ir inventorinimą negali būti nė kalbos. Vilniaus sociotopografija atskleista remiantis Antano Rimvydo Čaplinsko ir Vlado Drėmos darbais [7; 9], taip pat skaitytojų įrašų dienynu, kuriame universiteto studentams buvo privalu deklaruoti gyvenamąją vietą [29]. Publikacijos rengėjas dėkoja Marekui Milawickiui (O. P.) už teksto lenkų kalba peržiūrėjimą ir korektūras*.

* Jau įteikus publikacijos tekstą paaiškėjo, kad pagrindinis knygų vagystės dalyvis Ignacas Zdzitowieckis 1822 m. vasario–gruodžio mėnesiais buvo aktyvus universiteto bibliotekos skaitytojas, o jo skolintų knygų repertuaras atskleidžia pradinį pasirėngimo vagystei etapą (žr. 47 šios publikacijos išnašą). Galima numanyti, kad bibliotekoje skolintas knygas jis pateikdavo užsakovams ir suderindavo kainą.

Nota o rozpoczęciu nadmian 15. marca w roku 1823. Sedzenia wrodziny zlag z Biblioteki Uniwersyteckiej.

W końcu lutego 1823 przeniesiono z kancelaryi Uniwersyteckiej księgi szkolne w znaczny liczbie na stward typograficzny do gabineku bibliotecznego pod N. 81. Po międzytem czasie pokazano iż że między temi księgiami Stawmilia Lindego było exemplary tytułu 17, a przy wywozowaniu ze stwardu kancelaryjnego tytułu 20. Wtem Pan Bidet Szekliczowicz postrzegł dwa exemplary niemiarywane w przedziy u dwóch żydów handlujących książkami tajerd u Hirsza Szekliczowicza Weinlaufa i Szlamy Szekowicza Kinkulka, z których pierwszy miał stanąć w domu Klucza należącego do księżstwa ewangelickiego na ulicy niemieckiej a drugi w domu niegdys Tyszli teraz Imkida. Sedzia z tych exemplary przedali oni Panu Dolobrowicz Derszowowi.

Na moje zżądanie, Pan Bidet Szekliczowicz, od jednego z tych żydów, przekazał mi kopię, drugi exemplar wriót do przegzemia i do mnie dostawit. Potem odjawił mi iż dwi, że jeden exemplar mieli od Pana Justyna Szekowiczowicza Sekretarza Kancelaryi i Szota Marszałka w Jelisie Szekowicy wstępujący miarujączego w patem Senatora Ogimielnego na ulicy niemieckiej, a drugi kupił u za nibli 20. srebrna u Ignariego Szekowiczowicza niedawna

Kazimiero Kontrimo rašytos „Pažymos apie šiais 1823 metais kovo 15 dieną pradėtą knygų vagystės iš universiteto bibliotekos tyrimą“ pradžia [20, 180]

NOTA O ROZPOCZĘTEM NA DNIU 15 MARCA ROKU TERAZNIEYSZEGO*
1823 ŚLEDZENIA KRADZIEŻY XIĄG Z BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIEJ

W końcu lutego 1823 przeniesiono z Kancellaryi Uniwersyteckiej xięgi szkolne w znaczney liczbie na skład tymczasowy do gabinetu bibliotecznego pod N. VII. Po niejakiem czasie pokazało się, że między temi xięgami *Słownika Lindego* było exemplarzy tylko 17, a przy wyносzeniu ze składu kancellaryjnego liczono exemplarzy 20. W tem Pan Bidel¹² Szetkiewicz postrzegł dwa exemplarze nieużywane w sprzedaży u dwóch Żydów handlujących xiążkami to jest u Hirsza Izraelowicza Weinkopfa i Szlomy Ickowicza Kinkulki, z których pierwszy miał stancją w domu Kloca, należącym do kościoła ewangelickiego na ulicy niemieckiej, a drugi w domu niegdyś Tyszki teraz Jankiela. Jeden z tych exemplarzy przedali oni Panu Doktorowi Derszkofowi.

Na moje żądanie Pan Bidel Szetkiewicz od jednego z tych Żydów pretextem kupna, drugi exemplarz wziął do przyezrenia i do mnie dostawił. Potem objawili ci Żydzi, że jeden exemplarz mieli od Pana Justyna Zdzitowieckiego Sekretarza kolleskiego i Stoła Naczelnika w Izbie skarbowey Wileńskiej mieszkającego w pałacu Senatora Ogińskiego na ulicy rudnickiej, a drugi kupili za rubli 20 srebrem u Ignacego Zdzitowieckiego, niedawno wtedy wyzwolonego czeladnika Zegarmistrza Sawickiego. A zaś Sekretarz Justyn Zdzitowiecki zapytany przez pośrednictwo p. Szetkiewicza powiedział, iż miał exemplarz swój sprowadzony przed rokiem z Warszawy, i tem Żydom ustąpił.

Dnia 15 marca z rana sprowadziłem do Biblioteki Pana Zegarmistrza Sawickiego. Ten poznał stróża bibliotecznego Jana Morawskiego, że to on przychodził często do Ignacego Zdzitowieckiego, że byli w zażyłości i miewali sekretne rozmowy i tudzież uwiadomił, że tenże Ignacy Zdzitowiecki, wyzwolony niedawno na czeladnika, w tym właśnie czasie przeniósł się na stancję, do brata swego Sekretarza Justyna Zdzitowieckiego.

Uwiadomiłem o wszystkim Prefekta Biblioteki Pana Groddeck, który polecił mnie donieść o tem Panu Rektorowi i czynić stosowne kroki. Naypierwey poprosiłem do Biblioteki Pana Moszyńskiego Inspektora 2giej części zamkowej. Stróż Jan Morawski wypytywany, do niczego się nie chciał przyznać. Zatem Pan Inspektor wziął go do części. Ja tym czasem dałem znać Panu Rektorowi, który wnet tegoż dnia, to jest 15 marca posłał do Pana Moszyńskiego pismo i z wyrażeniem okoliczności zdarzenia, prosił o stosowne do tego środki. Zatem Pan Inspektor Moszyński wziął do części i Ignacego Zdzitowieckiego, i zatrzymał go tak jak wprzódy stróża Jana Morawskiego. Odzyskał też Pan Inspektor i trzeci exemplarz *Słownika Lindego*.

Ponieważ Ignacy Zdzitowiecki bywał w xięgarni Xięgarza Pana Moryca, i z chłopcami jego także wszedł w zażyłość, a Pan Moryc dostrzegł u siebie także szkodę w xięgach; zatem i on zgłosił się do części ze swoją pretensją do Ignacego Zdzitowieckiego.

Dnia 16 marca po południu byłem z P. Szetkiewiczem u Pana Inspektora Moszyńskiego, gdzie też przybyli xięgarz Moryc i Sekretarz Justyn Zdzitowiecki. Ostatni wtedy objawił, że exemplarz ustąpiony przez się Żydowi miał od

¹¹ T. y. *Dziennik rozmaitych Czynności Biblioteki Uniwersytetu Imperatorskiego Wileńskiego*.

* Dokumentas saugomas Lietuvos valstybės istorijos archyve [20, 180–184].

¹² Šiuolaikinėje lenkų kalboje *Pedel*.

Ignacego Zdzitowieckiego, ale nie wiedział, iż był kradziony. Ten Ignacy Zdzitowiecki i stróż Jan Morawski, nie zapierając się już wtedy skradzenia *Słownika Lindego* trzech egzemplarzy, do dalszej szkody nie przyznawali się. Sekretarz Justyn Zdzitowiecki, obowiązując się odkupić za Ignacego Zdzitowieckiego trzeci egzemplarz przedany doktorowi Derszkofowi, prosił, ażeby tegoż Ignacego na jego porękę uwolnić i przyrzekał użyć stosownych sposobów do zreflektowania jego, ażeby prawdę wyznał.

Zgodziłem się więc na uwolnienie Ignacego Zdzitowieckiego na porękę Justyna, a stróż pozostał pod aresztem.

Nazajutrz dnia 17 marca uczeń medycyny Augustowski, właściciel kamienicy na zamkowej ulicy, dowiedziawszy się o tem zdarzeniu, uwiadomił mię, że on od Ignacego Zdzitowieckiego dostał xiąg medycznych dziesięć, które xięgi, gdy ja poznałem, że były biblioteczne, tedy Pan Augustowski mnie one dostawił i ja bynajmniej nie wątpię, że on zgola nie wiedział i nie miał podejrzenia, iż były kradzione.

Tym odkryciem zagrożony Ignacy Zdzitowiecki dnia 18, 20 i 21 marca odniósł do mnie xiąg 34.

Prefekt Biblioteki postanowił stroża Jana Morawskiego na usługach przy bibliotece nie trzymać, a innego na jego miejsce przyjął. Oświadczyłem więc Panu Inspektorowi Moszyńskiemu zgodzenie się moje na uwolnienie z części tego Morawskiego [ponieważ wiedziałem że on nic nie ma i nie czynił widoku odzyskania na nim jakiej straty]¹³. Ten Morawski potem do Biblioteki przeze mnie wezwany zeznał, iż jako nieumiejętny pisma sam xiąg nie brał, ale przy sprawowaniu ochędostwa w salach i gabinetach bibliecznych ułatwiał wstęp Ignacemu Zdzitowieckiemu, który wybierał xięgi i za to dawał

jemu po kilka rubli (a dostał on także od niego i czapkę, którą miał na sobie¹⁴). Za pokazaniem przez niego miejsc, z których xięgi brali, obejrzałem się wtedy, że nie dostawało w *Encyklopedyi metodyczney* znaczney części *Zoologii* i *Botaniki*. Wtedy Ignacy Zdzitowiecki na nowo zagrożony odniósł mnie to dzieło inaczej tylko oprawione i razem jeszcze sześć xiąg oddał.

Tych wszystkich odzyskanych xiąg dołącza się przy tej nocy pod literą A rejestr, zawierający voluminów 59.

Kiedy xięgarz Moryc nie przestawał dochodzić swojej pretensyi, a Ignacy Zdzitowiecki nie zeznawał się do winy; wtedy Justyn Zdzitowiecki posłał go do Missyonarzów na rekolekcyę i spowiedź; lecz on i po tem duchownem ćwiczeniu nieprzyznał się. Wszelakoż Justyn Zdzitowiecki poszukiwanie Moryca pieniędzmi zaspokoił.

Co się tycze egzemplarzy *Słownika Lindego*, z tych jeden przez pośrednictwo P. Bidela Szetkiewicza odebrany od Żydów na samym początku, zatrzymałem; drugi pozyskany przez Pana Inspektora Moszyńskiego także Pan Inspektor do mnie odesłał; a żydzi o wynagrodzenie udali się do istców¹⁵. Za trzeci zaś egzemplarz sekretarz Justyn Zdzitowiecki złożył u Pana Inspektora rubli 36 srebrem, które Pan Inspektor mnie oddał; lecz ja zwróciłem je temuż Justynowi Zdzitowieckiemu pod obowiązkiem dostawienia samego *Słownika*, co on uskutecznił, sprowadziwszy egzemplarz z Warszawy przez pośrednictwo Pana Andersona Sekretarza administracyi Lancy, który w tę porę do tego miasta jeździł. Tym sposobem wszystkie egzemplarze Lindego odzyskane i odłożone.

Prefekt Biblioteki Pan Grodeck przekładał mnie po razy kilka o potrzebie czynienia

¹³ Paskutiné frazě (skliaustuose) ĵterpta paraštěje.

¹⁴ Ši frazě (skliaustuose) ĵterpta paraštěje.

¹⁵ Rusicizmas iš rus. *istec*.

kroków prawnych, ażeby wyprowadzone zostało o tej kradzieży formalne śledztwo; lecz ja na prywatnych czynionych przeze mnie staraniach większą pokładając nadzieją skutku odzyskania straty, o co naybardziej byłem troskliwy, przełożenia tego nie uskuteczniłem. Zatem rzecz ta poszła w odwłokę, a później nastąpiły nadzwyczajne okoliczności w Uniwersytecie odwróciły od niej uwagę, zwłaszcza kiedy Pan Rektor nie pełnił swego urzędu, a Pan Inspektor Moszyński zajęty został innymi interesami i z Wilna nie raz wyjeżdżał.

Tym czasem oddalili się z Wilna Ignacy Zdzitowiecki, jak słyhać, do Warszawy, a Jan Morawski do Petersburga.

Niedawno przeświadczyłem się, że z Biblioteki zginęło jeszcze pięć dzieł z pomiędzy kosztowniejszych, których wartość wynosić może około półtarastrubli srebrem, a wszystkie okoliczności mówią zatem, że te dzieła nie przez kogo innego skradzione, jak tylko przez Ignacego Zdzitowieckiego przy pomocy dawnego stroża Jana Morawskiego. Dzieła te bowiem

przez nikogo nie były potrzebowane i do czytelników nie brane, a stały w Bibliotece w tych właśnie miejscach z których Ignacy Zdzitowiecki inne pobrał. Tych dzieł skradzionych i nieodzyskanych dołącza się Rejestr pod literą B. Innych szkód podobnych uznać trudno bez formalnej rewizji całej Biblioteki.

W takim stanie rzeczy wypada zdaje się:

1. Prosić policji o wznowienie rozpoczętego na d. 15 marca roku idącego dzieła o kradzież ksiąg bibliotecznych i o wyprowadzenie formalnego śledztwa.
2. Prosić także o wyszukanie, gdzie są Ignacy Zdzitowiecki i Jan Morawski, i o sprowadzenie ich do Wilna do tego śledztwa.
3. Nie zwłocznie zrobić nową rewizją ksiąg Biblioteki.

Pisałem d. 30. Września 1823.

Kazimierz Kontrym

Adjunkt] Uniw[ersytetu] Pomocnik
przez Bibliotece

Vertimas

PAŽYMA APIE ŠIAIS, 1823 METAIS, KOVO 15 DIENĄ PRADĖTĄ KNYGŲ VAGYSTĖS IŠ UNIVERSITETO BIBLIOTEKOS TYRIMĄ

*Bibl[iotekos] dien[ynas], nr. 81. Kopija*¹⁶

1823 metų vasario pabaigoje iš universiteto kanceliarijos į 7-ąją bibliotekos kabinetą buvo

perneštas didelės skaičius mokyklinių knygų laikinai saugoti. Praėjus tam tikram laikui paaiškėjo, kad tarp minėtų knygų Linde's *Žodyno*¹⁷ yra 17 egzempliorių, o nešant iš kanceliarijos sandėlio buvo suskaičiuota 20 egzempliorių.

¹⁶ Nr. 81 reiškia įrašo eilės numerį *Vilniaus imperatoriškojo universiteto bibliotekos įvairios veiklos dienynė* (Dzieńnik rozmaitych Czynności Biblioteki Uniwersytetu Imperatorskiego Wileńskiego), kurio antroji dalis saugoma Lietuvos valstybės istorijos archyve [27].

¹⁷ Leksikografo Samuelio Bogumilo Linde's (1771–1847) šešiatomis *Lenkų kalbos žodynas* (1807–1814).

Tuo tarpu Ponas pedelis¹⁸ Szetkiewiczzius¹⁹ pastebėjo, kad du nenaudojamus egzempliorius pardavinėja du žydai knygų prekeiviai Hirsza Izraelowiczzius Weinkopfas ir Szloma Ickowiczzius Kinkulkinas²⁰, kurių pirmasis turėjo kambarį Kloco name²¹, priklausančiame evangelikų bažnyčiai Vokiečių gatvėje, o kitas name, kadais priklausiusiame Tyszkai²², dabar Jankeliui²³.

¹⁸ Jaunesnysis tarnautojas aukštosiose mokyklose, prižiūrintis moksleivių ir studentų elgesį. Universitete, turėjusiame autonomiją, miesto policija neturėjo teisės rodytis, tačiau čia tvarką (iki 1825 m. įkuriant universiteto policiją) prižiūrėjo du pedeliai.

¹⁹ Teisininkas, filaretas Józefas Szetkiewiczzius (1795–?), kilęs iš Raseinių bajorų, į universitetą buvo priimtas 1819 m. spalio 20 d., dirbo universiteto kanceliarijoje, o nuo 1820 m. kovo 20 d. ėjo pedelio pareigas. 1823 m. pavasarį, prasidėjus filaretų bylai, išvyko į Peterburgą ir dirbo Finansų ministerijoje. Vėliau jis kartu su kitais išvykusiais filomatais ir filaretais buvo atvežtas į Vilnių tardyti, o 1824 m. rugpjūčio 7 d. *Nuosprendžiu* „grąžintas į seną vietą“, t. y. Sankt Peterburgą [15, 2]. Kita Szetkiewiczzių linija žinoma Trakų paviete, kur jie fundavo Onušio bažnyčią, o jų sūnus Kazimierzas (1800–1896) buvo rašytojo Henryko Sienkiewiczzius uošvis.

²⁰ Garsios knygų prekeivių dinastijos Lietuvoje pradininkas. Vėliau išgarsėjęsio Vilniuje antikvarinio knygyno savininko Szewelio Kinkulkino portretą vaizdingai aprašė Władysławas Syrokomla pasakojime „Gatvės knygų prekeivis“ (*Księgarz uliczny*) [15, 52].

²¹ Trijų aukštų namas nr. 373 (pagal 1808 m. miesto planą) taip pavadintas todėl, kad jame ilgai gyveno med. dr. Michałs Klotzas. XVI a. – Ulricho Hozijaus mūrnamis [9, 123].

²² Piotras Tyszka 1814 m. turėjo įsigijęs vadinamąjį Kozłowskio namą Pilies ir Latako gatvių kampe, dėl kurio bylinėjosi su žmona [7, 19].

²³ Jankelio name Didžiojoje gatvėje 1822 m. gyveno, be kita ko, Vilniaus universiteto studentai – pavyzdžiui, Edmundas Korabiewiczzius [29, 4].

Vieną iš tų egzempliorių jie pardavė Ponui daktarui Derszkofui²⁴.

Mano paprašytas Ponas pedelis Szetkiewiczzius, apsimečęs pirkėju, antrąjį [*Žodyno*] egzempliorių iš vieno tų žydu paėmė ir perdavė man peržiūrėti. Vėliau šie žydai pranešė, kad vieną egzempliorių gavę iš Pono Justyno Zdzitowieckio, kolegijos sekretoriaus ir Vilniaus izdo rūmų stalo viršininko, gyvenančio senatoriaus Oginskio rūmuose Rūdninkų gatvėje²⁵, o kitą pirkę už 20 sidabro rublių iš Ignaco Zdzitowieckio, tuomet ką tik atleisto laikrodžių meistro Sawickio mokinio. O sekretorius Justynas Zdzitowieckis tarpininkaujant p. Szetkiewiczziui paklaustas atsakė, kad savąjį [knygos] egzempliorių atsivežė prieš metus iš Varšuvos ir perleido minėtiems žydams.

Ankstų kovo 15 dienos rytą į biblioteką iškviečiau Poną laikrodžių meistrą Sawickį. Šis atpažino bibliotekos sargą Janą Morawskį kaip dažnai ateidavusį pas Ignacą Zdzitowieckį, su juo draugavusį ir turėjusį slaptų pokalbų, ir čia pat nurodė, kad minėtas Ignacas Zdzitowieckis, neseniai atleistas iš mokinio [pareigų], tuo pačiu metu persikėlė į kambarį pas savo brolių sekretorių Justyną Zdzitowieckį.

Pranešiau apie visa tai bibliotekos prefektui Ponui Groddeckui²⁶, kuris man nurodė ra-

²⁴ Galimas daiktas, gydytojas Felicijonas Derszkofas, bibliotekos *Aukso knygoje* pažymėtas kaip autorinio veikalo *De hydrocephalo chronico* dovanotojas 1819 metais [8, 15].

²⁵ Vilniaus Oginskių rūmai – į vieną ansamblį sujungti trys pastatų korpusai, užimantys apie 6,9 ha ploto. Rūdninkų gatvėje yra triaukštis rūmų mažasis korpusas, kurį 1768–1771 m. pastatė LDK didysis maršalka, vėliau kaštelionas Ignacas Oginskis. 1822 m. čia, be kita ko, butus nuomojosi universiteto studentai (pavyzdžiui, Napoleonas Szyrinas) [29, 1].

²⁶ Gottfriedas Ernestas Groddeckas (1762–1825), Vilniaus universiteto bibliotekos organizatorius ir vadovas 1804–1825 m., klasikinės filologijos profesorius.

portuoti Ponui Rektoriui²⁷ ir imtis atitinkamų veiksmų. Visų pirma pakviečiau į biblioteką Poną Moszyńskį²⁸, Antrojo Pilies skyriaus inspektorių²⁹. Apklauiamas sargas Janas Morawskis nė už ką nenorėjo prisipažinti. Paskui Ponas inspektorius išsivedė jį į skyrių. Aš tuo tarpu informavau apie tai Poną Rektorių, kuris tuoj pat, t. y. kovo 15 dieną, išsiuntė Ponui Moszyńskiui laišką ir, aprašęs įvykio aplinkybes, prašė taikyti atitinkamas poveikio priemones. Paskui Ponas inspektorius Moszyńskis į skyrių iškvietė ir Ignacą Zdzitowieckį ir, kaip prieš tai sargą Janą Morawskį, jį sulaikė. Taip pat Ponas inspektorius atgavo ir trečiąją Linde's *Žodyno* egzempliorių.

Kadaigi Ignacas Zdzitowieckis lankydavosi knygyninko Pono Morico knygyne³⁰ ir su jo pagalbininkais taip pat susibičiuliavo, o Ponas Moritzas pastebėjo knygų trūkumą, vėliau ir jis sutiko kreiptis į Skyrių su savo pretenzijomis Ignacui Zdzitowieckiui. Kovo 16 d. po pietų buvau su P[onu] Szetkiewicziumi pas Poną inspektorių

²⁷ Józefas Twardowski (1786–1840), universiteto rektorius 1822–1824 m., prasidėjęs filomatų bylai kunigaikščio Konstantino nurodymu nuo 1823 gegužės 17 d. iki liepos 9 d. suimtas ir įkalintas, į pareigas grąžintas 1823 m. liepą–1824 m. kovą, atsistatydino nušalinus nuo pareigų globėją Adomą Čartoriskį.

²⁸ Galimas daiktas, kad tai Antonis Moszyńskis, Universiteto dokumentuose pasirašinėjęs kaip *nadziratelj, kwartalny* (1817 metais) ir rinkęs mokesčius miesto policijai išlaikyti nuo Universitetui priklausiusio mūrniamio nr. 435 prie Šv. Jonų bažnyčios [30, 1–17].

²⁹ 1800 m. reorganizavus Vilniaus policiją, miestas buvo padalytas į dvi dalis [31, 204]. Jas prižiūrėjo miesto policijos Pirmasis Aušros Vartų skyrius ir Antrasis Pilies skyrius (vėliau buvo įkurtas Trečiasis Naujamiesčio policijos skyrius).

³⁰ Friedricho Moritzo knygynas buvo įsikūręs Pilies gatvėje, vadinamajame Franko name (pirname aukšte) (nr. 197), kuriame universitetas buvo įrengęs profesoriams butus.

Moszyńskį, kur taip pat atvyko knygyninkas Moricas ir sekretorius Justynas Zdzitowieckis. Šis tuomet paskelbė, kad [knygos] egzempliorių, kurį atidavė žydui, jis gavo iš Ignaco Zdzitowieckio, bet nežinojo, kad jis vogtas. Tas Ignacas Zdzitowieckis ir sargas Janas Morawskis tuomet jau nebesispyrijo dėl Linde's *Žodyno* trijų egzempliorių vagystės, tačiau dėl kitos žalos neprisipažino. Sekretorius Justynas Zdzitowieckis, įsipareigodamas išpirkti už Ignacą Zdzitowieckį trečią egzempliorių, parduotą daktarui Derszkofui, prašė minėtą Ignacą jo laidavimu paleisti ir žadėjo imtis atitinkamų priemonių jį paveikti, kad tiesą pasakytų.

Sutikau, kad Ignacas Zdzitowieckis Justyno laidavimu būtų išlaisvintas, o sargas liko areštinėje.

Kitą kovo 17 dieną medicinos studentas Augustowskis, mūrniamio Pilies gatvėje savininkas³¹, sužinojęs apie šį įvykį, man pranešė, kad iš Ignaco Zdzitowieckio jis gavo dešimt medicinos [tematikos] knygų, o kai aš jas atpažinau kaip bibliotekos knygas, tuomet Ponas Augustowskis man jas atnešė, ir aš neabejoju, kad jis nieko nežinojo ir neturėjo įtarimų, kad [knygos] buvo vogtos. Šio atradimo įgrasintas Ignacas Zdzitowieckis kovo 18, 19 ir 20 dienomis atnešė man 34 knygas.

Bibliotekos prefektas nusprendė sargo Jano Morawskio tarnyboje prie bibliotekos daugiau nelaikyti ir į jo vietą priėmė kitą [sargą]. Pranešiau tuomet Ponui inspektoriui Moszyńskiui apie savo sutikimą paleisti iš Skyriaus (areštinės) minėtą Morawskį [nes žinojau, kad jis yra vargšas ir nesudaro sugebancio padengti nuostolius žmogaus įspūdžio]. Šis Morawskis, kurį vėliau

³¹ Vadinamasis Švarco namas, posesija 124. Atiteko Kazimierzui Augustowskiui po savininko filosofijos ir medicinos daktaro Jakóbo Szymkiewicziaus, Šubravcų draugijos steigėjo ir aktyvaus masonų veikėjo, mirties 1818 metais. Dabar Pilies g. 28 [7, 61].

aš į biblioteką iškviečiau, prisipažino, kad kaip nepažįstantis rašto pats knygų neėmė, bet tvarkydamas Bibliotekos sales ir kabinetus įleisdavo Ignacą Zdzitowieckį, kuris išsirinkdavo knygas ir už tai duodavo jam po keletą rublių [ir gavo iš jo taip pat kepurę, kurią turėjo užsidėjęs]. Parodžius jam vietas, iš kurių imdavę knygas, aptikau jau tuomet, kad *Metodinėje enciklopedijoje* trūko didesnės dalies *Zoologijos* ir *Botanikos*. Tuomet Ignacas Zdzitowieckis, iš naujo įgrasintas, atnešė man tą veikalą, tik kitaip įrištą, ir dar kartu šešias knygas atidavė.

Tų visų atgautų knygų sąrašas, susidedantis iš 59 tomų ir paženklintas raide A, pridedamas prie šios *Pažymos*.

Kai knygininkas Moritzas nenustojo reikalauti žalos atlyginimo, o Ignacas Zdzitowieckis neprisipažino esąs kaltas, tuomet Justynas Zdzitowieckis nusiuntė jį pas misionierius rekolekcijų ir išpažinties; tačiau šis ir po dvasinių pratybų neprisipažino. Betgi kažkokiu būdu Justynas Zdzitowieckis Moritzo ieškinį pinigais nuramino.

O štai vieną iš trijų Linde's *Žodyno* egzempliorių, tarpininkaujant P[onui] Pedeliui Szetkiewiczui atgautą iš žydų pačioje pradžioje, pasilikau sau. Kitą [egzempliorių], atgautą Pono inspektoriaus Moszynskio, jį man taipogi persiuntė, o žydai dėl žalos atlyginimo kreipėsi į ieškovus. Už trečiąjį egzempliorių sekretorius Justynas Zdzitowieckis Ponui inspektoriui paklojo 36 sidabro rublius, kuriuos Ponas inspektorius man atidavė. Tačiau aš gražinau šiuos pinigus minėtam Justynui Zdzitowieckiui įpareigodamas jį pristatyti *Žodyną*, ir jis tai padarė parsiusdindamas egzempliorių iš Varšuvos, tarpininkaujamas Pono Andersono Lancy, administracijos sekretoriaus, kuris tuo metu vyko į minėtą miestą. Tokiu būdu visi Linde's [*Žodyno*] egzemplioriai buvo atgauti ir padėti į vietą.

Bibliotekos prefektas Ponas Groddeckas man keletą kartą nurodė teisinių veiksmų ir šios vagystės formalaus tyrimo būtinybę. Tačiau aš,

tikėdamasis likviduoti patirtus nuostolius pasikliaudamas asmeninėmis pastangomis, labiausiai rūpinausi padarinių likvidavimu ir minėtų nurodymų neįvykdžiau. Paskui ši byla buvo pradėta vilkinti, o vėliau prasidėję ypatingi įvykiai universitete nukreipė dėmesį į kitus dalykus, ypač kai Ponas Rektorius nuo užimamų pareigų buvo nušalintas³², o Ponas inspektorius Moszyńskiškas įniko į kitus reikalus ir dažnai iš Vilniaus išvykdavo.

Tuo metu iš Vilniaus išvyko Ignacas Zdzitowieckis, kaip girdėti, į Varšuvą, o Janas Morawskis į Peterburgą.

Neseniai įsitikinau, kad iš bibliotekos dingo dar penki ypač brangūs veikalai, kurių vertė gali siekti apie pusantro šimto sidabro rublių, ir visos aplinkybės nurodo, kad minėtuosius veikalus pavogė ne kas kitas, o Ignacas Zdzitowieckis, padedamas sargo Jano Morawskio. Mat minėtųjų veikalų niekas nebuvo užsakęs ir į skaityklą neėmė, o buvo Bibliotekoje savo vietose, iš kurių Ignacas Zdzitowieckis juos ir paėmė. Šių pavogtų ir neatgautų veikalų sąrašas, pažymėtas raide B, yra pridedamas. Kitus panašius nuostolius sunku nustatyti be formalios visos bibliotekos revizijos.

Manytina, kad šioje situacijoje reikėtų:

1. Prašyti policijos atnaujinti š. m. kovo 15 d. pradėtą bylą apie Bibliotekos knygų vagystę ir jos formalų tyrimą.
2. Prašyti taip pat dėl Ignaco Zdzitowieckio ir Jano Morawskio paieškos, siekiant pristatyti juos į Vilnių minėtam tyrimui.
3. Neatidėliojant atlikti naują bibliotekos knygų reviziją.

Rašiau 1823 metų rugsėjo 30 dieną

Kazimieras Kontrimas
Universiteto adjunktas ir bibliotekos padėjėjas

³² Rektorius J. Twardowski nuo pareigų buvo nušalintas nuo 1823 m. gegužės 17 d. iki liepos 9 d., tuomet jį buvo pakeitęs Wacławas Pelikanas (1790–1873), būsimasis universiteto rektorius (1826–1831).

KAZIMIERO KONTRIMO SUDARYTI PAVOGTŲ
IŠ VILNIAUS UNIVERSITETO BIBLIOTEKOS KNYGŲ SĄRAŠAIA. REJESTR XIĄG Z BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIEY SKRADZIONYCH
I ODZYSKANYCH OD IGNACEGO ZDZITOWIECKIEGO
Z WYRAŻENIEM DATY ODZYSKANIA

1823 marca 17.

		Voll.
Blancardi, Steph[ani] <i>Lexicon Medicum</i> ³³	8vo	2.
Boerhaave, Herm[anni] <i>Orationes</i> ³⁴	4to	1.
Richteri, Mich[aelis] <i>Synopsis prax[is] Med[ico] Obstetriciae</i> ³⁵	4to	1.
Gruneri, Ch[ristiani] G[othfridi] <i>Physiologia</i> ³⁶	8vo	1.
Bidloo, G[ovardi] <i>Exercit[ationum] Anat[omico] Chirur[gicarum]</i> ³⁷	4to	1.
Wallisii, <i>Anatomia cerebri</i> ³⁸	12mo	1.
<i>Histoire des plantes suivant Bauhin</i> ³⁹	8vo	2.
Neandri, Joan[nis] <i>Tabacologia</i> ⁴⁰	4to	1.

³³ BK 1, 525: Blancard, Stephan (Blankaart, Steven). *Lexicon medicum tripartitum renovatum*. Editio novissima, cui quae noviter inventa aut nunc rectius cognita sunt, addidit et interiecit Jacobus Fried[rich] Isenflamm. Vol. 1–2. Lipsiae, 1777.

³⁴ BK 1, 559: Boerhaave, Hermann. *Oratio de commendando studio hippocratico*. Editio 3. Lugd[uni] Bat[avorum]; 2) Eiusdem de usu ratiocinii mechanici in medicina Oratio. Editio 3 ibid. 1730; 3) Eiusdem Oratio qua repurgatae medicinae facilis asseritur simplicitas. Ed[itio] Altera Ibid. 1721; 4) Ei[usdem] Sermo academicus de Chemia suos errores expurgante. Ibid[em], 1718; 6) Ei[usdem] Oratio academica de vita et obitu Bernhardi Albini. Ibid[em], 1721; 7) Ei[usdem] Sermo academicus, quem habuit, quum. Honesta missione impetrata, botanicam et chemicam professionem publice poneret. 8 Aprilis 1729. Ibid[em], 1729; 8) Ei[usdem] Sermo Academicus de honore medici, servitute. Ibid[em], 1731.

³⁵ BK 4, 102: Richter, Wilhelm Michael. *Syn-*

opsis praxis medico-obstetriciae (quam per hos viginti annos Mosquae exercuit Richter). Mosquae, 1810.

³⁶ BK 2, 807: Grüner, Christian Gottfried. *Semiotice physiologicam, et pathologicam generalem complexa*. In usum praelectionum academicarum. Halae Mag[deburgensis], 1775.

³⁷ BK 1, 501: Bidloo, Govert. *Exercitationum Anatomico-chirurgicarum decades duae*. Lug[duni] Bat[avorum], 1708.

³⁸ Galimas daiktas, neidentifikuotas Johanno Wallisijaus kažkuris veikalas (pavyzdžiui, *Tractatus de cycloide et Corporibus inde genitis* (1659), neužregistruotas Bibliotekos abėcėliniame kataloge.

³⁹ BK 1, 353: Bauhin, Gaspard. *Histoire des plantes d'Europe et des plus usitées qui viennent d'Asie, d'Afrique et d'Amérique*. 2 voll. À Lyon, 1766

⁴⁰ BK 3, 279: Neander, Johann. *Tabacologia, hoc est, tabaci seu Nicotinae descriptione Medico-Chirurgico-Pharmaceutica*. Lugduni Bat[avorum], 1622.

[1823] marca 18.

<i>Raccolta Di Statue antiche</i> ⁴¹	Fol.	1.
Haller, <i>Historia stirpium</i> ⁴²	Fol.	4.
Jacquin, <i>Observ[ationes] Botan[icarum]</i> ⁴³	Fol.	1.
Vesalii, <i>Anatomia</i> ⁴⁴	Fol.	1.
Jacquin, <i>Selectar[um] Stirp[ium] Historia</i> ⁴⁵	Fol.	1.
<i>Icones familiae Radiviliana</i> ⁴⁶	Fol.	1.
Brisson, <i>Ornithol[ogie] planches</i> ⁴⁷	Fol.	1.
Columnae, Fab[i]i <i>Phytobasanos</i> ⁴⁸	4to	1.
Battarra, <i>Fungorum Historia</i> ⁴⁹	4to	1.
Storr, <i>Alpenreise</i> ⁵⁰	4to	2.
Garsault, <i>Planches des plantes</i> ⁵¹	8vo	4.
Kulmo, <i>Tabulae anatomicae</i> ⁵²	8vo	1.
Linnaei, <i>Fauna Suecica</i> ⁵³	8vo	1.
Seguierii, <i>Plantae Veronenses</i> ⁵⁴	8vo	2.

⁴¹ BK 4, 4: [Rossi, Domenico]. Raccolta di statue antiche et moderne data in luce da Domenico de Rossi illustrate colle sposizioni a ciascheduna imagine di Paolo Alessandro Maffei. Roma, 1704.

⁴² BK 2, 624: Haller, Albert von. Historia stirpium indigenarum Helvetiae inchoata. T. 1–3. Bernae, 1768.

⁴³ BK 2, 839: Jacquin, Nicolaus Joseph von. Observationes botanicae Iconibus ab Auctore delineatis illustratarum. Pars 1a–4. Vindebonae, 1764.

⁴⁴ BK 4, 713: Vesalius, Andreas. Anatomia viri in hoc genere Princep. Andreae Vesalii Bruxellensis, in qua tota humani corporis fabrica, iconibus elegantissimis, juxta genuinam auctoris delineationem aeri in cisis lectori ab oculis ponitur. Amstelodami, 1617.

⁴⁵ BK 2, 839: Jacquin, Nicolaus Joseph. Selectarum stirpium americanarum historia. Vindebonae, 1763.

⁴⁶ BK 2, 863: Icones familiae ducalis Radiviliana ex originalibus in Gazophylacio ordinationis ab antiquo servatis picturis desumptae, inscriptionibus Historico genealogicis illustratae, ab anno 1346 ad annum 1758 deductae. Nesvisii, 1758.

⁴⁷ BK 1, 669: [Brisson a. D.] Ornithologie ou Methode contenant la division des Oiseaux en Ordres Sections Genres, Especies et Variétés. 7 voll. À Paris, 1760. Planches. Galimas daiktas, kad būtų šis veikalas inspiravo vagystę, nes, anot „Universiteto bibliotekos skolinamų knygų dienyno“, I. Zdzitowieckis jį pasiskolino dar 1822 m. spalio 1 d. (gražino spalio 15 d.).

⁴⁸ BK 1, 1001: Columna, Fabius. Phytobasanos, sive plantarum aliquot historia. Edidit Joh[annes] Plancus, Joh[annes] Bianchi. Florentiae, 1744.

⁴⁹ BK 1, 347: Battarra, Antonius. Fungorum agri ariminensis historia. Fventiae, 1755.

⁵⁰ BK 4, 455: Storr, Gottlieb Konrad. Alpenreise von Jahre 1781. 2 voll. Leipzig, 1784.

⁵¹ BK nepažymėta. Galimas daiktas, kad tai: Garsault, François Alexandre Pierre de. Les figures des plantes et animaux d'usage en médecine, décrits dans la Matière médicale de Monsieur Geoffroy médecin. Paris, 1767.

⁵² BK 2, 1069: Kulm Jo[hann] Adam. Tabulae anatomicae, in quibus corporis humani, omnium ejus partium structura et usus brevissime explicantur. Romae, 1748.

⁵³ BK 2, 1197: Linnaeus, Carolus. Fauna Svecica. Stokholmiae, 1761.

⁵⁴ BK 4, 324: Seguierius, Joann Franciscus. Plantae Veronenses s. stirpium quae in agro veronensi reperiuntur methodica synopsis. Accedit eiusdem Bibliothecae botanicae supplementum. Vol. 1. 2. Veronae, 1745.

1823 marca 20.

<i>Lumen picturae</i> ⁵⁵	Fol.	1.
Millers, <i>Abbildungen der Pflanzen</i> ⁵⁶	Fol.	1.
Storch, <i>Gemälde des Russ[ischen] Reichs. Atlas</i> ⁵⁷	Fol.	1.
Passaei, <i>Sibillarum imagines</i> ⁵⁸	4to	1.
Gmelin, <i>Reise. Kupfer</i> ⁵⁹	4to	1.
Linnaei, <i>Species plantarum</i> ⁶⁰	8vo	2.
Beimler, <i>Medyk domowy</i> ⁶¹	8vo	1.
Longchamps, <i>Nauka położnicza</i> ⁶²	8vo	1.
Niemann, <i>Symbiotikon</i> ⁶³	12mo	1.

[1823] marca 21.

<i>Pocziückiü atlasъ.</i> 1800 ⁶⁴	Fol.	1.
<i>Cartes de France.</i> 1780 ⁶⁵	4to	1.

[1823] marca 22.

<i>Encyclopedie methodique. Zoologie et Botan[ique]</i> ⁶⁶	4to	9.
Chmielowski, <i>Nowe Ateny</i> ⁶⁷	4to	4.
Schibler, <i>Zbior rytowanych oltarzów (?)</i>	Fol.	1.
<i>Biblia polska Gdańska</i> ⁶⁸	8vo	1.

Voll. 59.

⁵⁵ BK 2, 1253: Lumen Picturae et Delineationis, divisum in 6 partes, Amstelodami, [1666].

⁵⁶ BK 3, 164: Miller, Philipp. Abbildung der Pflanzen. 1 Th. Nürnberg, 1768.

⁵⁷ BK 4, 455: Storch, Heinrich. Historisches Statistisches Gemälde des Russischen Reichs am Ende des achtzehnten S Jahrhunderts. 1-8 Th. Riga u. Lepzig, 1797-1803.

⁵⁸ BK neatżymétas.

⁵⁹ BK 2, 503: Gmelin, Samuel Georg. Reise durch Russland. 3 vol. St. Petersburg, 1774.

⁶⁰ BK 2, 1197: Linnaeus, Carl. Species plantarum exhibens plantas rite cognitatas, ad genera relatas, secundum systema sexuale. 2 voll. Holmiae, 1753.

⁶¹ BK 1, 389: Beimler, Samuel. Medyk domowy, z niemieckiego przetłumaczony i annotacyami objaśniony przez Jana Jerzego Jelonka. Leszno, 1746.

⁶² BK 1, 232: Augier du Fot. Nauka położnicza przez pytania y odpowiedzi po Francuzku na-

pisana, a teraz wyłożona po polsku przez Józefa Berger de Lonchamps. Wilno, 1789.

⁶³ BK 3, 315: Niemann, Johann Friedrich. Symbiotikon für öffentliche u. privatärzte zur Erinnerung u. Erholung. Leipzig, 1817.

⁶⁴ BK 1, 221: Атласъ Россійскій изъ сорока трехъ картъ состоящій. 1800.

⁶⁵ BK 1, 819: Carte de France divisee in XXXI Gouvernement. 1760.

⁶⁶ BK 2, 191: Encyclopedie methodique, 129 tomes redies et 50 livraisons cartonnees en tout 189 voll.

⁶⁷ BK 1, 917: Chmielowski, Benedykt. Nowe Ateny albo akademia wszelkiew Sciencyi pełna na różne Tytuły iak na Classes podzielona. Część 1-4. Lwów, 1756.

⁶⁸ BK 1, 495: Biblia Święta t. i. Księgi Starego i Nowego przymierza. We Gdansku, 1632. Taż wersya podług Gdańskiego exempl[arza]. Przedrukowana w Amsterdamie, 1660.

B. REJESTR XIĄG ZAGINIONYCH Z BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIEJ
O KTÓRE JEST PODEYRZENIE NA IGNACEGO ZDZITOWIECKIEGO

Data kupieniu

5 pazdz[iernika] 1816.

La Galerie du Palais du Luxemburg, peinte par Rubens dessinée par Nattier, et gravée par les plus illustres graveurs. Paris, 1710⁷⁰. Fol. R[ubli] S[rebrnych] 45

22 febr[uarii] 1818.

Zannoni, J[oannis] A[ntonii] B. Rizzi, *Carte de la Pologne divisée par provinces et palatinats.* Londres, 1772⁷¹. Fol. Oprawa w skórę. 12.20⁷²

1 maja 1820.

Figures de l'Histoire de la république romaine, accompagnées d'un précis historique. D'après lez dessins de S[ilvestre] D. Mirys. Ire Partie. Sur papier vélin. Paris, an. VIII⁷³. 60.66 1/2⁷⁴

Jussieu, Antonii, *Plantae par Galliam, Hispaniam et Italiam observatae*⁷⁵. Paris, 1714. Fol. W skurę. (około) 10

Dilleni, Jo[hannis] Jac[obi], *Historia muscorum: a general history of land and water mosses.* Londini, 1763⁷⁶. 4to. W skurę. (około) 21

Podług *Manuel du Libraire*, w cenie między najmniejszą a największą i licząc franck po kopiejek 35. RS. 146. 86 1/2

⁶⁹ BK 2, 1195: Linde, Samuel Bogumił. Słownik Języka Polskiego. 6 voll. W Warszawie, 1807–14.

⁷⁰ BK 2, 424: [Nattier, Jean-Marc]. *La Galerie du palais du Luxemburg pente par Rubens desinee par les Nattier.* Paris, 1710.

⁷¹ BK 4, 895: [Rizzi-Zannoni, Giovanni Antonio]. *Carte de la Pologne palatinats et subdivises par districts construits d'apres quantite d'arpentages d'observations et de mesures prises sur les lieux.* Londres, 1772.

⁷² Šalia pastaba: „Gali daugiau kainuoti“ (Może więcej kosztować).

⁷³ BK 2, 323: Mirys, S[ilvestre] de. *Figures de*

l'Histoire de la république romaine, accompagnées d'un précis historique. Ouvrage execute par ordre du gouvernement pour server a l'instruction publique. D'après lez dessins de S[ilvestre] D. Mirys. Ire Partie. Sur papier vélin. Paris, an. VIII (1799–1800).

⁷⁴ Šalia K. Kontrimo pastaba: „Gali daugiau kainuoti“ (Może więcej kosztować).

⁷⁵ BK 2, 953: Jussieu, Antonius. *Plantae per Galliam, Hispaniam et Italiam observatae.* Parisiis, 1714.

⁷⁶ BK 2, 77: Dillenius, Johannes Jacobus. *Historia Muscorum.* London, 1763.

NUORODOS

1. ALEKSANDRAVIČIUS, Egidijus. Kazimieras Kontrimas ir lituanistinis sąjūdis XIX a. pradžioje. Iš ALEKSANDRAVIČIUS, Egidijus. *XIX amžiaus profiliai*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 1993, p. 78–92.
2. *Archiwum filomatów*: listy z więzienia. Zebrał, opracował i wstępem opatrzyl Zbigniew Sudolski. Warszawa: Wydawnictwo Ancher, 2000. 522 s.
3. Atverstųjų krikščionių bičiulių draugijos projektas (*Projekt związka towarzystwa przyjaciół nowo-nawróconych chrześcijan*), 1819. Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius (toliau – VUB RS), f. 18, b. 10.
4. BIELIŃSKI, Józef. *Uniwersytet Wileński (1579–1831)*. T. 1. Kraków: Druk W. L. Anczyca i spółki, 1899–1900. 485 s.
5. BRENSZTEJN, Michał. *Biblioteka uniwersytetcka w Wilnie do roku 1832*. Wyd. 2 uzupełnione. Wilno: Wydawnictwa biblioteki publicznej i uniwersyteckiej w Wilnie, 1925. 160 s.
6. BURBA, Domininkas. Azartiniai lošimai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. *Šiaurės Atėnai*, 2006 rugs. 10, nr. 812.
7. ČAPLIŃSKAS, Antanas Rimvydas. *Vilniaus gatvių istorija*: Pilies gatvė. Vilnius: Charibdė, 2005. 288 p.
8. Dovanų Vilniaus universiteto bibliotekai knyga (*Księga darów uczynionych do biblioteki akademickiej Wileńskiej*), 1792–1832. Lietuvos valstybės istorijos archyvas (toliau – LVIA), f. 721, ap. 2, b. 68, lap. 1–27.
9. DRĖMA, Vladas. *Vilniaus namai archyvu fonduose*. T. 4. Vilnius: Savastis, 2001. 206 p.
10. FEIGELMANAS, Nojus. Žymieji Vilniaus universiteto bibliotekininkai (1570–1939). *Knygotyra*, 1986, t. 14 (21), p. 58–68.
11. FRANKAS, Jozefas. *Atsiminimai apie Vilnių*. Vilnius: Mintis, 2001. 619 p.
12. KISARAUSKAS, Vincas. *Lietuvos knygos ženklai, 1518–1918*. Vilnius: Mokslas, 1984. 219 p.
13. *Knygotyra*: vadovėlis. Vilnius: VU leidykla, 2006. 399 p.
14. Kontrimas, Kazimieras. Iš *Lietuvių enciklopedija*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2006, t. 10, p. 546.
15. KOWKIEL, Lilia. *Prywatne księgozbiory na Grodzieńszczyźnie w pierwszej połowie XIX wieku*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 2005. 221 s.
16. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos kultūra*: vaizdai ir tyrinėjimai. Vilnius: Aidai, 2001. 859 p.
17. PACEVIČIUS, Andrius. Meno vertybių vagysčių tyrimo būklė Lietuvoje: vagystės iš muziejų. Iš *Lietuvos muziejai* [interaktyvus]. Prieiga per <http://www.muziejai.lt/Informacija/Vagystes.htm>.
18. PACEVIČIUS, Arvydas. Sukaustytosios ir spalvingosios bibliotekos įvaizdis Lietuvos knygos muziejuje. *Knygotyra*, 2003, t. 40, p. 78–100.
19. PACEVIČIUS, Arvydas. Žydų įvaizdis ir socialinė komunikacija Lietuvoje (XVIII a.–XIX pirmoji pusė). *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis*, 1999, t. 14, p. 41–60.
20. *Pažyma apie šiais, 1823 metais, kovo 15 dieną pradėtą knygų vagystės iš Universiteto bibliotekos tyrimą* (Nota o rozpoczętem na dniu 15 marca roku terazniejszego 1823 śledzenia kradzieży xiąg z biblioteki Uniwersyteckiej). LVIA, f. 271, ap. 2, b. 72, lap. 180–184.
21. PRASPALIAUSKIENĖ, Rima. *Nereikalingi ir pavojingi*: XVIII a. pabaigos–XIX a. pirmosios pusės elgetos, valkatos ir plėšikai Lietuvoje. Vilnius: Žara, 2000. 170 p.

22. SIRUTAVIČIUS, Vladas. *Nusikaltimai ir visuomenė XIX amžiaus Lietuvoje*. Vilnius: Baltos lankos, 1995. 206 p.

23. *Skelbimas apie Bibliotekos atidarymą, 1823*. LVIA, f. 721–2–72, lap. 199.

24. SKWARCZYŃSKI, Zdzisław. *Kazimierz Kontrym. Towarzystwo Szubrawców*: Dwa studia. Wrocław: Ossolineum, 1961. 226 S.

25. SKWARCZYŃSKI, Zdzisław. Kontrym, Kazimierz. Iš *Polski słownik biograficzny*. Wrocław, Warszawa, Kraków, 1968, s. 608–609.

26. *Vilniaus imperatoriškojo universiteto bibliotekos abėcėlinis katalogas, t. 1–4* (Librorum Academiae Caesareae Vilnensis Indices Ad Elementorum Ordinem dispositi et confecti, Tomus 1–4), 1810. VUB RS, f. 3, b. 290.

27. *Vilniaus imperatoriškojo universiteto įvairios veiklos dienynas, nuo 1823 m. kovo 31 d.* (Dziennik rozmaitych Czynności Biblioteki Uniwersytetu Imperatorskiego Wileńskiego. Xi-

ęga 2ga. Od dnia 31 marca 1823 roku). LVIA F. 721, ap. 2, b. 74. 4 lap.

28. *Vilniaus universiteto bibliotekos administravimo byla, 1821–1826* (Дело о заведывании библиотекой Виленского Университета). LVIA, f. 271, ap. 2, b. 72, lap. 1–417.

29. *Vilniaus universiteto bibliotekos skaitytojų įrašų knyga* (Wpisy czytelników od d. 2o Marca 1822 roku). Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos Rankraščių skyrius, f. 9, b. 95.

30. [*Vilniaus universiteto įvairių dokumentų byla*]. VUB RS, f. 13, b. 68.

31. *Vilniaus miesto istorija nuo seniausių laikų iki Spalio revoliucijos*. Vilnius: Mintis, 1968. 394 p.

32. VLADIMIROVAS, Levas. 400 metų kultūros, švietimo ir mokslo tarnyboje. Iš VLADIMIROVAS, Levas. *Apie knygas ir bibliotekas*. Vilnius: VU leidykla, 2002, p. 47–112.

Iš lenkų kalbos vertė ARVYDAS PACEVIČIUS

Įteikta 2008 m. birželio mėn.